

PHÁC THẢO LƯỢC ĐỒ NGHIÊN CỨU TÁC ĐỘNG CỦA YẾU TỐ BÊN NGOÀI TỚI TĂNG TRƯỞNG NỀN KINH TẾ QUỐC GIA

TS. Nguyễn Trần Quế
Viện Kinh tế thế giới

Trong bối cảnh toàn cầu hóa kinh tế ngày càng được tăng cường, nền kinh tế quốc gia liên hệ chặt chẽ với nền kinh tế thế giới, mỗi biến động trong nền kinh tế thế giới sẽ tác động ngày càng lớn hơn tới nền kinh tế quốc gia. Một vấn đề quan trọng là tiếp cận nghiên cứu, xác định mức độ ảnh hưởng của các yếu tố đó tới tăng trưởng nền kinh tế quốc gia.

1. Nghiên cứu mức độ mở cửa, hội nhập của nền kinh tế quốc gia

Có thể xác định mức độ mở cửa kinh tế bằng tỷ lệ nhập khẩu so với GDP và mức độ hội nhập bằng tỷ lệ xuất khẩu so với GDP. Các tỷ lệ này càng lớn thì mức độ mở cửa, hội nhập càng cao. Khi đó tỷ lệ ngoại thương (xuất và nhập khẩu) so với GDP là tiêu chí đại diện phản ánh mức độ hội nhập của nền kinh tế quốc gia vào nền kinh tế thế giới.

Mức độ hội nhập càng cao thì tác động cả thuận và nghịch của các yếu tố, sự kiện bên ngoài tới tăng trưởng kinh tế quốc gia càng lớn, càng sâu sắc (khi ta cố định các yếu tố khác).

2. Nghiên cứu ảnh hưởng trực tiếp

Ảnh hưởng trực tiếp có thể coi là những thay đổi xảy ra trong quan hệ song phương, từ nước có sự kiện, biến cố quan trọng tới quốc gia được xét. Sự kiện 11/9/2001 ở Mỹ sẽ ảnh hưởng tới quan hệ Việt - Mỹ. Thương mại, đầu tư, ODA của Mỹ vào Việt Nam hay tốc độ tăng kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam vào Mỹ sẽ

thay đổi như thế nào, mức độ nào là tác động trực tiếp của sự kiện đó.

Tác động trực tiếp cao hay thấp tùy thuộc vào thực trạng trước đó trong quan hệ kinh tế song phương. Mức độ liên hệ chặt chẽ giữa hai nền kinh tế càng lớn, sự tùy thuộc lẫn nhau càng cao thể hiện qua các tỷ lệ tăng trưởng và khối lượng thương mại, đầu tư, ODA, du lịch quốc tế, xuất nhập khẩu lao động, công nghệ... Vì vậy, để nghiên cứu ảnh hưởng trực tiếp, chúng ta lại phải nghiên cứu kỹ lưỡng quan hệ kinh tế song phương khoảng thời gian nhất định trước khi sự kiện xảy ra. Hơn nữa, nghiên cứu triển vọng kinh tế của nước đối tác, suy giảm hay suy thoái, kéo dài trong bao lâu cũng là nội dung quan trọng. Cuối cùng, nghiên cứu định tính và định lượng tác động của sự kiện tới quan hệ kinh tế song phương, tác động tới thương mại, đầu tư, ODA... của quốc gia và tổng hợp các mặt đó lại đối với tăng trưởng kinh tế quốc gia.

Cơ sở dữ liệu tương đối đầy đủ, phong phú có thể cho phép áp dụng các phương pháp mô hình hóa, phân tích số liệu nhiều chiều, các tham số tổng hợp về độ co giãn... có thể cho phép định lượng các yếu tố ảnh hưởng trực tiếp.

3. Nghiên cứu tác động gián tiếp

Tác động gián tiếp là tác động qua nước thứ 3. Số lượng nước thứ 3 đối với

mỗi quốc gia là quá nhiều nên chỉ có thể nghiên cứu đại diện qua một số nước có quan hệ chặt chẽ và khối lượng lớn đối với nền kinh tế quốc gia. Sự kiện suy giảm hay suy thoái kinh tế Mỹ tác động tới nền kinh tế Việt Nam chúng ta có thể lựa chọn các nền kinh tế Nhật Bản, Trung Quốc, EU. Các nước này chịu ảnh hưởng ở mức độ nào đó và gây cho Việt Nam những thuận lợi và khó khăn gì. Muốn thế, không những phải nghiên cứu nền kinh tế các nước này mà còn phải nghiên cứu quan hệ song phương của từng nền kinh tế với nền kinh tế Việt Nam.

Như vậy, nghiên cứu tác động gián tiếp sẽ khó khăn phức tạp hơn nhiều so với nghiên cứu tác động trực tiếp.

Theo đánh giá của nhiều chuyên gia, tác động gián tiếp của sự kiện 11/9/2001 ở Mỹ đối với nền kinh tế Việt Nam lớn hơn nhiều so với tác động trực tiếp.

4. Nghiên cứu tương quan giữa nền kinh tế quốc gia và các nền kinh tế là đối thủ cạnh tranh

Một sự kiện sẽ tác động đồng thời lên nhiều quốc gia. Song mức độ tác động không đồng đều. Sự tăng giảm các ngành, lĩnh vực và sự cải thiện hay xấu đi môi trường cạnh tranh, tính ổn định an ninh, chính trị làm cho tương quan giữa các nền kinh tế cạnh tranh nhau.

Chẳng hạn, tình hình hiện nay làm cho tính hấp dẫn của các quốc gia hồi giáo hay có xung đột hồi giáo như khu vực Trung Đông, Bắc Phi và ngay ở Đông Nam Á, các nước Philippin, Indonesia sẽ khó khăn hơn so với Thái Lan, Trung Quốc, các nước Đông Dương trong thu hút FDI và ODA.

Tổng hợp các mặt tác động chủ yếu trên đây cho phép làm sáng tỏ ở những mức độ nhất định tác động của yếu tố bên ngoài tới tăng trưởng nền kinh tế quốc gia.